

ശ്രീഃ
ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര
പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ സുന്ദരകാണ്ഡേ

॥ അഷ്ടചത്വാരീംശഃ സർഗഃ ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

ശ്രീ രംഗരാമാനുജ മഹാദേശികൻ

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

ശ്രീഃ
ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര
പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ അഷ്ടചത്വാരിംശഃ സർഗഃ ॥

ഇന്ദ്രജിദ്ധനുമതോർയുദ്ധമിന്ദ്രജിദ്വിവ്യാസ്ത്രബന്ധനബദ്ധസ്യ
ഹനുമതോ രാവണസ്യ രാജസഭായാം ഗമനം

തതസ്തു രക്ഷോഽധിപതിർമഹാത്മാ
ഹനുമതാക്ഷേ നിഹതേ കുമാരേ |
മനഃ സമാധായ സ ദേവകൽപം
സമാദിദേശേന്ദ്രജിതം സരോഷഃ || 5.48.1 ||

ത്വമസ്ത്രവിച്ഛസ്ത്രഭൃതാം വരിഷ്ഠഃ
സുരാസുരാണാമപി ശോകദാതാ |
സുരേഷു സേന്ദ്രേഷു ച ദൃഷ്ടകർമാ
പിതാമഹാരാധനസഞ്ചിതാസ്ത്രഃ || 5.48.2 ||

ത്വദസ്ത്രബലമാസാദ്യ
സസുരാഃ സമരുദ്ഗണാഃ |
ന ശേകുഃ സമരേ സ്ഥാതും
സുരേശ്വരസമാശ്രിതാഃ || 5.48.3 ||

ന കശ്ചിത് ത്രിഷു ലോകേഷു
സംയുഗേന ഗതശ്രമഃ |
ഭുജവീർയാഭിഗുപ്തശ്ച
തപസാ ചാഭിരക്ഷിതഃ |

ദേശകാലപ്രധാനശ്ച

ത്വമേവ മതിസത്തമഃ || 5.48.4 ||

ന ത്വേസ്ത്യശക്യം സമരേഷു കർമണാം

ന ത്വേസ്ത്യകാർയം മതിപൂർവമന്ത്രണേ |

ന സോസ്തി കശ്ചിത് ത്രിഷു സംഗ്രഹേഷു വൈ

ന വേദ യസ്ത്വേസ്ത്രബലം ബലം ച തേ || 5.48.5 ||

മമാനുരൂപം തപസോ ബലം ച തേ

പരാക്രമശ്ചാസ്ത്രബലം ച സംയുഗേ |

ന ത്വാം സമാസാദ്യ രണാവമർഭേ

മനഃ ശ്രമം ഗച്ഛതി നിശ്ചിതാർഥം || 5.48.6 ||

നിഹതാഃ കിങ്കരാഃ സർവേ

ജംബുമാലീ ച രാക്ഷസഃ |

അമാത്യപുത്രാ വീരാശ്ച

പഞ്ച സേനാഗ്രഗാമിനഃ || 5.48.7 ||

ബലാനി സുസമൃദ്ധാനി

സാശ്വനാഗരമാനി ച |

സഹോദരസ്തേ ദധിതഃ

കുമാരോക്തശ്ച സൂദിതഃ |

ന തു തേഷ്ചേവ മേ സാരോ

യസ്ത്വയുരിനിഷൂദന || 5.48.8 ||

ഇദം ച ദൃഷ്ട്വാ നിഹതം മഹദ് ബലം

കപേഃ പ്രഭാവം ച പരാക്രമം ച |

ത്വമാത്മനശ്ചാപി നിരീക്ഷ്യ സാരം

കുരുഷ്വ വേഗം സ്വബലാനുരൂപം || 5.48.9 ||

ബലാവമർദസ്ത്വയി സന്നികൃഷ്ടേ
 യഥാ ഗതേ ശാമ്യതി ശാന്തശത്രുഃ |
 തഥാ സമീക്ഷ്യാത്മബലം പരം ച
 സമാരഭസ്വാസ്ത്രഭൂതാം വരിഷ്ഠം || 5.48.10 ||

ന വീര സേനാ ഗണശശ്യവന്തി
 ന വജ്രമാദായ വിശാലസാരം |
 ന മാരുതസ്യാസ്തി ഗതിപ്രമാണം
 ന ചാഗ്നികൽപഃ കരണേന ഹന്തും || 5.48.11 ||

തമേവമർഥം പ്രസമീക്ഷ്യ സമൃക്
 സ്വകർമസാമ്യാഭി സമാഹിതാത്മാ |
 സ്മരംശ്ച ദിവ്യം ധനുഷോഽസ്യ വീര്യം
 വ്രജാക്ഷതം കർമ സമാരഭസ്വ || 5.48.12 ||

ന ഖൽവിയം മതിശ്രേഷ്ഠം
 യത്ത്വാം സമ്പ്രേഷയാമൃഹം |
 ഇയം ച രാജധർമാണാം
 ക്ഷത്രസ്യ ച മതിർമതാ || 5.48.13 ||

നാനാശസ്ത്രേഷു സംഗ്രാമേ
 വൈശാരദ്യമരിന്ദമ |
 അവശ്യമേവ ബോദ്ധവ്യം
 ക്രാമ്യശ്ച വിജയോ രണേ || 5.48.14 ||

തതഃ പിതൃസ്തദ് വചനം നിശമ്യ
 പ്രദക്ഷിണം ദക്ഷസുതപ്രഭാവഃ |
 ചകാര ഭർതാരമതിത്യരേണ
 രണായ വീരഃ പ്രതിപന്നബുദ്ധിഃ || 5.48.15 ||

തതസ്തൈഃ സ്വഗണൈരിഷ്ടൈ -
 രിന്ദ്രജിത് പ്രതിപൂജിതഃ |
 യുദ്ധോദ്ധതകൃതോത്സാഹഃ
 സംഗ്രാമം സമ്പ്രപദ്യത || 5.48.16 ||

ശ്രീമാൻ പദ്മവിശാലാക്ഷോ
 രാക്ഷസാധിപതഃ സുതഃ |
 നിർജഗാമ മഹാതേജാഃ
 സമുദ്ര ഇവ പർവണി || 5.48.17 ||

സ പക്ഷിരാജോപമതുൽയവേഗൈ -
 ര്വ്യാഘ്രൈശ്ചതുർഭിഃ സ തു തീക്ഷ്ണദംഷ്ട്രൈഃ |
 രഥം സമായുക്തമസഹ്യവേഗഃ
 സമാരുരോഹേന്ദ്രജിദിന്ദ്രകൽപഃ || 5.48.18 ||

സ രഥീ ധൻവിനാം ശ്രേഷ്ഠഃ
 ശസ്ത്രജേന്താസ്ത്രവിദാം വരഃ |
 രഥേനാഭിയയൗ ക്ഷിപ്രം
 ഹനുമാൻ യത്ര സോഭവത് || 5.48.19 ||

സ തസ്യ രഥനിർഘോഷം
 ജ്യാസ്വനം കാർമുകസ്യ ച |
 നിശമ്യ ഹരിവീരോസൗ
 സമ്പ്രഹൃഷ്ടതരോഭവത് || 5.48.20 ||

ഇന്ദ്രജിച്ഛാപമാദായ
 ശിതശൽയാംശ്ച സായകാൻ |
 ഹനുമാന്തമഭിപ്രേത്യ
 ജഗാമ രണപണ്ഡിതഃ || 5.48.21 ||

തസ്മിംസ്തതഃ സംയതി ജാതഹർഷേ
 രണായ നിർഗച്ഛതി ബാണപാണൗ |
 ദിശശ്ച സർവാഃ കലുഷാ ബഭൂവു -
 ര്മൃഗാശ്ച രൗദ്രാ ബഹുധാ വിനേദുഃ || 5.48.22 ||

സമാഗതാസ്തത്ര തു നാഗയക്ഷാ
 മഹർഷയശ്ചക്രചരാശ്ച സിദ്ധാഃ |
 നഭഃ സമാവൃത്യ ച പക്ഷിസംഘാ
 വിനേദുരുച്ചൈഃ പരമപ്രഹൃഷ്ടാഃ || 5.48.23 ||

ആയാന്തം സ രഥം ദൃഷ്ട്വാ
 തുർണമിന്ദ്രധ്വജം കപിഃ |
 നന്നാദ ച മഹാന്നാദം
 വ്യവർധത ച വേഗവാൻ || 5.48.24 ||

ഇന്ദ്രജിത് സ രഥം ദിവ്യ -
 മാശ്രിതശ്ചിത്രകാർമുകഃ |
 ധനുർവിസ്ഫാരയാമാസ
 തഡിദുർജിതനിഃസ്വനം || 5.48.25 ||

തതഃ സമേതാവതിതീക്ഷ്ണവേഗൗ
 മഹാബലൗ തൗ രണനിർവിശങ്കൗ |
 കപിശ്ച രക്ഷോഽധിപതേസ്തനൂജഃ
 സുരാസുരേന്ദ്രാവിവ ബദ്ധവൈരൗ || 5.48.26 ||

സ തസ്യ വീരസ്യ മഹാരഥസ്യ
 ധനുഷ്മതഃ സംയതി സമ്മതസ്യ |
 ശരപ്രവേഗം വ്യഹനത് പ്രവൃദ്ധ -
 ശ്ചചാര മാർഗേ പിതൂരപ്രമേയഃ || 5.48.27 ||

തതഃ ശരാനായതതീക്ഷ്ണശൽയാൻ
 സുപത്രിണഃ കാഞ്ചനചിത്രപുംബാൻ |
 മുമോച വീരഃ പരവീരഹന്താ
 സുസന്തതാൻ വജ്രസമാനവേഗാൻ || 5.48.28 ||

തതഃ സ തത്സ്യന്ദനനിഃസ്വനം ച
 മൃദംഗഭേരീപടഹസ്വനം ച |
 വികൃഷ്ടമാണസ്യ ച കാർമുകസ്യ
 നിശമ്യ ഘോഷം പുനരുത്പപാത || 5.48.29 ||

ശരാനാമന്തരേഷ്യാശു
 വ്യാവർത്ത മഹാകപിഃ |
 ഹരിസ്തന്യാഭിലക്ഷ്യസ്യ
 മോക്ഷയൻ ലക്ഷ്യസംഗ്രഹം || 5.48.30 ||

ശരാനാമഗ്രതസ്തസ്യ
 പുനഃ സമഭിവർത്ത |
 പ്രസാർയ ഹസ്തൗ ഹനുമാ -
 നുത്പപാതാനിലാത്മജഃ || 5.48.31 ||

താവുഭൗ വേഗസമ്പന്നൗ
 രണകർമവിശാരദൗ |
 സർവഭൂതമനോഗ്രാഹി
 ചക്രതൂർയുദ്ധമുത്തമം || 5.48.32 ||

ഹനുമതോ വേദ ന രാക്ഷസോന്മത്തം
 ന മാരുതിസ്തസ്യ മഹാത്മനോന്മത്തം |
 പരസ്പരം നിർവിഷഹൗ ബഭൂവതുഃ
 സമേത്യ തൗ ദേവസമാനവിക്രമൗ || 5.48.33 ||

തതസ്തു ലക്ഷ്യ സ വിഹന്യമാനേ
 ശരേഷ്ചമോഘേഷു ച സമ്പതത്സു |
 ജഗാമ ചിന്താം മഹതീം മഹാത്മാ
 സമാധിസംയോഗസമാഹിതാത്മാ || 5.48.34 ||

തതോ മതിം രാക്ഷസരാജസുനു -
 ശ്ചകാര തസ്മിൻ ഹരിവീരമുഖ്യേ |
 അവധ്യതാം തസ്യ കപേഃ സമീക്ഷ്യ
 ക്രമം നിഗച്ഛേദിതി നിഗ്രഹാർഥം || 5.48.35 ||

തതഃ പൈതാമഹം വീരഃ
 സോഽസ്ത്രമസ്ത്രവിദാം വരഃ |
 സന്ധേ സുമഹാതേജാ -
 സ്തം ഹരിപ്രവരം പ്രതി || 5.48.36 ||

അവധ്യോഽയമിതി ജ്ഞാത്വാ
 തമസ്ത്രേണാസ്ത്രതത്ത്വവിത് |
 നിജഗ്രാഹ മഹാബാഹുഃ
 മാരുതാത്മജമിന്ദ്രജിത് || 5.48.37 ||

തേന ബദ്ധസ്തതോഽസ്ത്രേണ
 രാക്ഷസേന സ വാനരഃ |
 അഭവന്നിർവിചേഷ്ടശ്ച
 പപാത ച മഹീതലേ || 5.48.38 ||

തതോഽഥ ബുദ്ധ്യാ സ തദസ്ത്രബന്ധം
 പ്രഭോഃ പ്രഭാവാദ് വിഗതാൽപവേഗഃ |
 പിതാമഹാനുഗ്രഹമാത്മനശ്ച
 വിചിന്തയാമാസ ഹരിപ്രവീരഃ || 5.48.39 ||

തതഃ സ്വായംഭുവൈർമന്ത്രേ -
 രുബ്രഹ്മാസ്ത്രം ചാഭിമന്ത്രിതം |
 ഹനുമാംശ്ചിന്തയാമാസ
 വരദാനം പിതാമഹാത് || 5.48.40 ||

ന മേന്ദ്രസ്യ ബന്ധസ്യ ച ശക്തിരസ്തി
 വിമോക്ഷണേ ലോകഗുരോഃ പ്രഭാവാത് |
 ഇത്യേവമേവം വിഹിതോസ്ത്രബന്ധോ
 മയാസ്ത്രമയോനേരനുവർതിതവ്യഃ || 5.48.41 ||

സ വീര്യമസ്ത്രസ്യ കപിർവിചാർയ
 പിതാമഹാനുഗ്രഹമാത്മനശ്ച |
 വിമോക്ഷശക്തിം പരിചിന്തയിത്വാ
 പിതാമഹാജ്ഞാമനുവർതതേ സ്ഥ || 5.48.42 ||

അസ്ത്രേണാപി ഹി ബദ്ധസ്യ
 ഭയം മമ ന ജായതേ |
 പിതാമഹമഹേന്ദ്രാഭ്യോ
 രക്ഷിതസ്യാനിലേന ച || 5.48.43 ||

ഗ്രഹണേ ചാപി രക്ഷോഭി -
 ര്മഹൻമേ ഗുണദർശനം |
 രാക്ഷസേന്ദ്രേണ സംവാദ -
 സ്തസ്ഥാദ് ഗൃഹ്ണന്തു മാം പരേ || 5.48.44 ||

സ നിശ്ചിതാർഥഃ പരവീരഹന്താ
 സമീക്ഷ്യകാരി വിനിവൃത്തചേഷ്ടഃ |
 പരൈഃ പ്രസഹ്യാഭിഗതൈർനിഗൃഹ്യ
 നനാദ തൈസ്തൈഃ പരിഭർത്സ്യമാനഃ || 5.48.45 ||

തതസ്തേ രാക്ഷസാ ദൃഷ്ട്വാ
 വിനിശ്ചേഷ്ടമരിനമം |
 ബബന്ധുഃ ശണവൽകൈശ്ച
 ദ്രുമചീരൈശ്ച സംഹതൈഃ || 5.48.46 ||

സ രോചയാമാസ പരൈശ്ച ബന്ധം
 പ്രസഹ്യ വീരൈരഭിഗർഹണം ച |
 കൗതൂഹലാൻമാം യദി രാക്ഷസേന്ദ്രോ
 ദ്രഷ്ടും വ്യവസ്യേദിതി നിശ്ചിതാർഥഃ || 5.48.47 ||

സ ബദ്ധസ്തേന വൽകേന
 വിമുക്തോസ്തേന വീര്യവാൻ |
 അസ്ത്രബന്ധഃ സ ചാന്യം ഹി
 ന ബന്ധമനുവർത്തതേ || 5.48.48 ||

അഥേന്ദ്രജിത് തം ദ്രുമചീരബദ്ധം
 വിചാർയ വീരഃ കപിസത്തമം തം |
 വിമുക്തമസ്തേന ജഗാമ ചിന്താ -
 മന്യേന ബദ്ധോപ്യനുവർത്തതേസ്ത്രം || 5.48.49 ||

അഹോ മഹത് കർമ കൃതം നിരർഥം
 ന രാക്ഷസൈർമന്ത്രഗതിർവിമുഷ്ടാ |
 പുനശ്ച നാസ്ത്രേ വിഹത്യേസ്ത്രമന്യത്
 പ്രവർത്തതേ സംശയിതാഃ സ്ഥ സർവേ || 5.48.50 ||

അസ്തേന ഹനുമാൻ മുക്തോ
 നാത്മാനമവബുധ്യതേ |
 കൃഷ്യമാണസ്തു രക്ഷാഭി -
 സ്തൈശ്ച ബന്ധൈർനിപീഡിതഃ || 5.48.51 ||

ഹന്യമാനസ്തതഃ ക്രൂരൈ
 രാക്ഷസൈഃ കാലമുഷ്ടിഭിഃ |
 സമീപം രാക്ഷസേന്ദ്രസ്യ
 പ്രാകൃഷ്യത സ വാനരഃ || 5.48.52 ||

അഥേന്ദ്രജിത് തം പ്രസമീക്ഷ്യ മുക്ത -
 മസ്ത്രേണ ബദ്ധം ദ്രുമചീരസുരൈഃ |
 വ്യദർശയത് തത്ര മഹാബലം തം
 ഹരിപ്രവീരം സഗണായ രാജേണ || 5.48.53 ||

തം മത്തമിവ മാതംഗം
 ബദ്ധം കപിവരോത്തമം |
 രാക്ഷസാ രാക്ഷസേന്ദ്രായ
 രാവണായ ന്യവേദയൻ || 5.48.54 ||

കോഽയം കസ്യ കുതോ വാപി
 കിം കാർയം കോഭ്യുപാശ്രയഃ |
 ഇതി രാക്ഷസവീരാണാം
 ദൃഷ്ട്വാ സഞ്ജജ്ഞിരേ കഥാഃ || 5.48.55 ||

ഹന്യതാം ദഹ്യതാം വാപി
 ഭക്ഷ്യതാമിതി ചാപരേ |
 രാക്ഷസാസ്തത്ര സക്രൂദ്ധാഃ
 പരസ്പരമമാബ്രുവൻ || 5.48.56 ||

അതീത്യ മാർഗം സഹസാ മഹാത്മാ
 സ തത്ര രക്ഷോഽധിപപാദമൂലേ |
 ദദർശ രാജ്ഞഃ പരിചാരവൃദ്ധാൻ
 ഗൃഹം മഹാരത്നവിഭൂഷിതം ച || 5.48.57 ||

സ ദദർശ മഹാതേജാ
 രാവണഃ കപിസത്തമം |
 രക്ഷാഭിർവികൃതാകാരൈഃ
 കൃഷ്ടമാണമിതസ്തതഃ || 5.48.58 ||

രാക്ഷസാധിപതിം ചാപി
 ദദർശ കപിസത്തമഃ |
 തേജോബലസമായുക്തം
 തപന്തമിവ ഭാസ്കരം || 5.48.59 ||

സ രോഷസംവർതിതതാമ്രദൃഷ്ടി -
 ദർശാനനസ്തം കപിമൻവവേക്ഷ്യ |
 അമോഹവിഷ്ടാൻ കുലശീലവൃദ്ധാൻ
 സമാദിശത് തം പ്രതി മുഖ്യമന്ത്രീൻ || 5.48.60 ||

യഥാക്രമം തൈഃ സ കപിശ്ച പൃഷ്ടഃ
 കാർയാർഥമർഥസ്യ ച മൂലമാദൗ |
 നിവേദയാമാസ ഹരീശ്വരസ്യ
 ദൂതഃ സകാശാദഹമാഗതോഽസ്ഥി || 5.48.61 ||

|| ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
 സുന്ദരകാണ്ഡേ അഷ്ടാത്യാരിംശഃ സർഗഃ ||